

Käsityötavoitteiden toteutuminen 3.–6. luokkien käsityössä opettajien kokemana

Käsityökasvatus
Kandidaatin tutkielma
Turun yliopisto
Opettajankoulutuslaitos, Rauma

Laatijat:
Vili Korhonen ja Samu Suominen

Ohjaaja:
KT, kasvatustieteen yliopistonlehtori Virpi Yliveronnen

Sivumäärä: 34

10.4.2024

Rauma

Kandidaatin tutkielma

Oppiaine: Käsityökasvatus

Tekijät: Vili Korhonen, Samu Suominen

Otsikko: Käsityötavoitteiden toteutuminen 3.–6. luokkien käsityössä opettajien kokemana

Ohjaaja: KT, Kasvatustieteen yliopistonlehtori Virpi Yliverronen

Sivumäärä: 34 sivua

Päivämäärä: 10.4.2024

Tämä tutkielma tarkastelee käsityöopettajien omia kokemuksia käsityötavoitteiden toteutumisesta 3.–6. luokkien käsityön opetuksessa. Tutkielman tavoitteena oli perehtyä teemahaastatteluiden kautta siihen, mitä tavoitteita käsityön aineenopettajista koostuva haastateltavien joukko hyödyntää omassa opetuksessaan, ja kuinka tietyt käsityötavoitteet toteutuvat. Menetelmänä käytettiin teemahaastatteluja opettajille, joiden työkokemus koostui 1,5 ja 30 vuoden työkokemuksen väliltä.

Tutkimukseen osallistui kahdeksan (8) opettajaa täysin eri puolilta Suomea, jolloin tuloksien osalta tutkielmaan oli mahdollista saada pientä hajontaa, jottei haastatellut henkilöt sijoittuneet vain yhteen kaupunkiin tai osaan Suomesta. Lisäksi opettajien kokemus skaalautui hyvin pitkälle aikavälille, joka tuo tutkimuksen lopullisiin tuloksiin luotettavamman lopputuloksen.

Tutkielma osoitti, että käsityön sukupuolittuneisuus ja tasa-arvo on kehittynyt parempaan suuntaan, ja tuloksissa nousi esille se, että työkokemusvuosien määrä vaikuttaa vahvasti siihen, minkälaisia tavoitteita opettajat asettavat opetukseensa ja mitkä niistä täyttyvät. Tutkimuksen yhtenä havaintona nousi esille myös se, että monet haastatellut opettajat kokivat opetussuunnitelman uudistuksen edistäneen tasa-arvoa käsityön opetuksessa, vaikka käsityön opettajien kokemukset vaihtelivat työkokemuksen ja opetussuunnitelman aikakauden mukaan melko suuresti. Pääsuuntaus oli kuitenkin melko yhtenäinen.

Avainsanat: Käsityötavoitteet, kokemukset, kokonainen käsityöprosessi

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
2	Käsityö käsitteenä	4
2.1	Käsityön historia oppiaineena	4
2.2	Nykyhetken käsityö oppiaineena.....	6
2.3	Sukupuolittuneesta käsityöstä yhteiseen käsityöhön.....	6
3	Käsityön opetussuunnitelma vuosiluokilla 3–6	8
3.1	Kokonainen käsityöprosessi ja monimateriaalisuus.....	9
3.2	Käsityötavoitteet ja laaja-alainen osaaminen	11
4	Tutkimuksen toteutus	13
4.1	Tutkimuksen menetelmä.....	14
4.2	Aineistonkeruu	15
4.3	Aineiston käsittely.....	16
5	Tulokset	17
5.1	Tavoitteiden toteutuminen opettajien arvioimina.....	17
5.2	Opettajien kokemukset opetussuunnitelman uudistuksesta.....	19
5.3	Kokemukset kokonaisesta käsityöprosessista	20
5.4	Johtopäätökset	21
6	POHDINTA	23
6.1	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	24
6.2	Jatkotutkimusehdotukset	24
	Lähteet	26
	Liitteet	29
	Liite 1. Saatekirje	29
	Liite 2. Haastattelukysymykset	30

1 Johdanto

Tämän tutkimuksen lähtökohtana on ollut käsityön aineopettajien opiskelijayhteisössä esiin noussut huoli lasten ja nuorten käsityötaitojen heikkenemisestä. Käsityön opetus on muuttunut tuotteen tekemisestä kokonaisen käsityöprosessin hallintaa kohti. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan käsityön opetus tulisi olla ongelmalähtöistä (Opetushallitus, 2014) Käsityöprosessissa ideoinnin, suunnittelun ja tuotteen valmistamisen kautta pyritään löytämään ratkaisu ongelmaan. Arviointi on viimeinen vaihe, joka kohdistuu prosessin kaikkiin vaiheisiin. (Opetushallitus, 2014) Aiheesta on aikaisemmin hyvin vähän tutkimuksia, eikä siitä juurikaan tiedetä. Aiemmat tutkimukset keskittyvät joko tekniseen- tai tekstiilityöhön, eivätkä niinkään tutkimaan yhteiseen käsityöopetukseen.

Opetussuunnitelman uudistuksessa käsityön opetuksessa pyrittiin lisäämään tasa-arvoa kaikkien oppilaiden välillä. Opetus toteutetaan kaikille oppilaille tasavertaisesti tarjoamalla jokaiselle oppilaalle käsityön kaikkia sisältöalueita. Oppilas opiskelee kouluvuoden aikana sekä teknisen työn että tekstiilityön oppisisältöjä. (Opetushallitus, 2014)

Käsityöopettajien työ on monipuolista ja vaatii runsaasti erilaista osaamista. Tilojen, laitteiden ja materiaalien hallintaa, kykyä suunnitella ja toteuttaa käsityöprosesseja, huolehtia työturvallisuudesta ja materiaalihankinnoista sekä arvioida oppimistuloksia ja työskentelyä. Samalla oppilailta vaaditaan paljon nykyisen opetussuunnitelman osalta, heidän oletetaan osaavan kaikkia käsityön osa-alueita ja niiden hallitsemista. Marjanen väitöskirjassaan (2012) on pohtinut opetussuunnitelman kehittämisen ajan kohtana samaa asiaa. Yhdistäessä tekstiilityötä ja teknistä työtä, on haastavaa varmistaa, että oppilas saa riittävästi opetusta molemmilla osa-alueilla samassa tuntimäärässä. Tämä voi johtaa siihen, että käsityötaidot ja materiaalituntemus jäävät vähäisemmiksi, kun aikaa jaetaan tasan. Ilman oppilaiden valinnanvapautta käsityötaitojen kehittäminen saattaa jäädä pinnalliseksi eikä oppilaiden taitotasoa voitaisi kehittää riittävän syvällisesti.

Käsityöalan asiantuntijat ja lasten vanhemmat ovat kokeneet käsityön opetussuunnitelmauudistuksen ristiriitaisesti. Käytännön opetustyössä opettajat kokevat lasten käsityötaitojen jäävän aiempaa heikoimmiksi laajentuneen sisällön, monimateriaalisuuden ja moninaisten tekniikoiden takia (Lindfors ja Rönkkö 2021).

Tutkimuksen merkitys korostuu erityisesti alalle pian valmistuville, jotka saavat paremman kuvan tulevasta työkuvasta. Käsityöprosessi tarjoaa loistavan lähestymistavan uusille innovaatioille ja sopii malliksi myös muihin oppiaineisiin.

Käsityön prosessi viittaa siihen, miten käsityöprojektit suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan. Se on oppilaiden luova työskentelyvaihe, joka liittyy käsityön opetussuunnitelmaan hyvin suorasti. Käsityön prosessissa oppilaat käyttävät erilaisia työstötekniikoita ja työvälineitä valmistaakseen tuotteita eri materiaaleista, kuten puusta, metallista, muovista, nahasta, kankaasta tai langasta. Prosessi sisältää suunnittelun, materiaaliratkaisut, kokeilun, työn toteutuksen, ongelmanratkaisun, viimeistelyn ja arvioinnin. Kokonainen käsityöprosessi kuvaa oppilaiden kykyä hallita eri vaiheita käsityöprojektissa. Teknisten Aineiden Opettajat (TAO ry) ja Tekstiiliopettajaliitto (TOL ry) ovat tutkineet tätä käsitettä käsityön opetuksessa. Tutkimuksissa on selvitetty oppilaiden taitoja suunnitella, valmistaa, arvioida ja dokumentoida käsityöprojekteja. Tulokset osoittavat vaihtelevaa osaamista oppilaiden välillä, mutta kokonaisuudessaan oppilaat kykenevät suoriutumaan kohtuullisen hyvin eri vaiheista käsityöprosessissa. Tyttöjen havaitaan usein saavuttavan parempia tuloksia kuin poikien, mutta näiden sukupuolten väliset erot voivat vaihdella. Lisäksi on havaittu, että oppilaiden asenteilla ja käsityksillä käsityön opiskelusta voi olla merkittävä vaikutus heidän suoritukseensa.

Oppimistulokset viittaavat siihen, mitä oppilaat ovat oppineet opetuksen aikana. Tulokset voivat sisältää käytännön taitoja, kuten erilaisten työstötekniikoiden (metallin, puun, kankaiden, elektroniikan) hallintaa. Tuloksia voivat olla myös yleiset oppimistavoitteet, kuten luovuus, ongelmanratkaisutaidot ja ryhmässä kasvamisen taidot. Tuloksia arvioidaan arvosanoin, tai sanallisesti (Opetushallitus 2014). Vuonna 2021 Teknisten Aineiden Opettajat (TAO ry) ja Tekstiiliopettajaliitto (TOL ry) arvioivat käsityön oppimistuloksia peruskoulussa kattavasti ympäri Suomen, josta Hilmola (2023) on kirjoittanut artikkelin. Tutkimukseen osallistui seitsemänneltä luokalta 1414 oppilasta, joista 719 oli poikia ja 695 tyttöjä. Arviointiin valitut oppilaat suorittivat monipuolisia tehtäviä, jotka mittasivat heidän osaamistaan käsityössä, mukaan lukien työtapojen hallinta, käsityötietouden testaus ja kyselyt oppilaiden asenteista oppiainetta kohtaan.

Tulosten mukaan oppilaiden osaamistaso vaihteli kohtalaisesta hyvään, mutta eroja esiintyi oppilaiden välillä. Tytöt saavuttivat selvästi parempia tuloksia kuin pojat sekä käsityötietoudessa että käsityöprosessin hallinnassa. Tämä muutos verrattuna vuoden 2010

tuloksiin osoittaa, että sukupuolten väliset erot ovat kasvaneet. Oppilaiden asenteissa ja käsityksissä käsityön opiskelua kohtaan havaittiin pääosin myönteistä suhtautumista, vaikka oppilaiden asenteissa oli tapahtunut laskua vuodesta 2014. Osaamisen ja asenteiden välillä oli samansuuntaisia yhteyksiä, mutta niiden suuntaa ei voitu yksiselitteisesti päätellä, mikä osoitti suhteen monimutkaisuuden. Hilmola (2023).

Käsityöopetuksen vaikuttavuudella tarkoitetaan sitä, miten opetus edistää oppilaiden oppimista ja kehittymistä erilaisilla oppimista vaativilla osa-alueilla. Osa-alueita voivat olla taidon kasvu, luovuus, motoriset taidot tai ongelmanratkaisu. Opetuksen vaikuttavuutta voidaan myös arvioida seuraamalla sitä, miten opetus vastaa opetussuunnitelman asettamia tavoitteita. (Opetushallitus 2014). Käsityöopetuksen vaikuttavuuden arvioinnin kautta voidaan selvittää, kuinka tehokkaasti käsityöopetus tukee oppilaiden oppimista ja kehitystä eri osa-alueilla, mikä auttaa suunnittelemaan ja kehittämään opetusta entistäkin paremmin vastaamaan oppilaiden tarpeita.

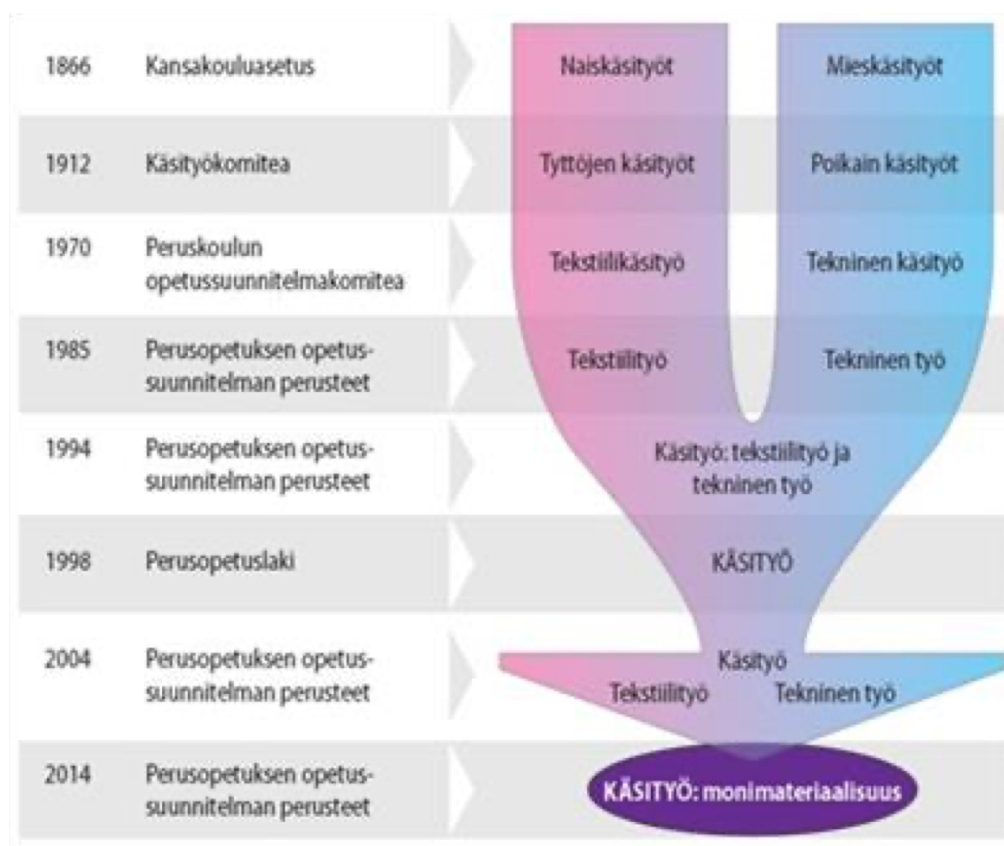
2 Käsityö käsitteenä

Käsityö on kouluissa opiskeltava aine, jota on opetettu jo 1800-luvulta alkaen. Se perustuu kokeiluun, tutkimiseen, tekemiseen sekä innovointiin ja alkaa yleensä tarpeesta. Käsitöitä on tehty maailman historiassa jo muinaisessa Egyptissä ja kivikaudella.

Perusopetussuunnitelman e-perusteissa käsityö käsitteenä käsitetään seuraavasti: *''Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.''* (Opetushallitus, perusopetuksen e-perusteet, 2014.)

2.1 Käsityön historia oppiaineena

Käsityön historia peruskouluissa ulottuu aina 1800-luvulle asti, jolloin sitä alettiin Suomessa pitää sivistykseen kuuluvana kansalaisten perustaitona. Myöhemmin koulujärjestelmän siirryttyä kansakoulusta peruskouluun, käsityön asema heikkeni. Aineena käsityö on kuitenkin aina pysynyt suomalaisissa kouluissa mieleisenä oppiaineena. (Halila, 1950.) Suomi oli Euroopassa ensimmäinen maa, jossa käsitöitä opetettiin 1850-luvulla, ja myös viimeisiä maita vielä 2010-luvulla, jossa käsityö oppiaineena toimi erillisenä aineena (Marjanen, 2012). Käsityö on kansakoulun alkuaikoina jaettu sukupuoliroolien mukaisesti tyttöjen käsityöhön, joka käsitti ompelun, neulomisen ja muun vaatteiden korjaamiseen tarkoitetun käsityön. Toisena puolena oli pojille suunnattu käsityö, joka kulki nimellä veisto. Kansakoulun päätyttyä ja tasa-arvoon perustuvan peruskoulun alettua alettiin käsitöitä kutsua tekstiilikäsitöiksi ja teknisiksi käsitöiksi. (Simpanen, 1971.)

Kuvio 1. Käsityön kehitys oppiaineena Suomessa (Lepistö & Lindfors, 2015.)

Kuten Lepistö & Lindfors ovat tekstissään ja kuviossaan esittäneet, on käsityöt jaettu kansakouluasetuksen mukaisesti naiskäsityöhön ja mieskäsityöhön, josta nimitykset ovat muuttuneet tyttö- ja poikain käsitöiden kautta tekstiili- ja tekniseen käsityöhön. Vasta vuoden 1994 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käsityötä on alettu yhtenäistämään oppiaineena enemmän ja vuoden 1998 perusopetuslaissa käsityö yhdistettiin yhdeksi oppiaineeksi, joka käsittää molemmat puolet. (Opetushallitus, 1994). Vuonna 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käsityö käsitteenä yhdistettiin monimateriaaliseksi oppiaineeksi, jossa oppiaineita ei eroteltu enää niin selvästi erillisiksi tyttöjen- ja poikien käsistöiksi, mitä oppiaineen historiassa siihen asti oltuun jaoteltu. (Kuvio 1.) Samalla käsityön opetus muuttui monimateriaalisuutta painottavaksi. Monimateriaalinen käsityö sisältää sekä tekstiilityön, että teknisen työn sisällöt. Monimateriaalisuus käsittää tekemisen kokonaisvaltaisena prosessina, jossa opitaan hyödyntämään välineitä ja materiaaleja yhdessä. Näin ollen monimateriaalinen prosessi ja käsityö voi pitää sisällään puuta, nahkaa, kangasta, metallia tai mitä tahansa materiaalia työstä riippuen. (Lepistö, Rönkkö & Tuikkanen 2013.)

2.2 Nykyhetken käsityö oppiaineena

Käsityökasvatuksen perustana pidetään toimintaa, johon liittyy ja joka sisältää useita henkisiä, älyllisiä ja käytännöllisiä taitoja, sekä niiden kehittämistä. Käsityökasvatuksen periaatteena on jakaa kokemuksia, jotka vahvistavat yksilön itsetuntoa ja hyvinvointia, sekä lisää elämänhallinnallisia taitoja. Oppiaineen pyrkimyksenä on myös syventää oppilaiden kiinnostuksen kohteita ja ohjata kohti mahdollisia valintoja tulevaan ammattiin ja työelämään liittyen. (Huovila, ym. 2018.) Nykyhetken käsityön opetus poikkeaa monin tavoin muutenkin aiemmin hyvin sukupuolisidonnaisesta käsityön opetuksesta (Kuvio 2. Käsityön kehitys oppiaineena Suomessa (Lepistö & Lindfors, 2015)).

Käsityöstä käsitteenä puhutaan nykykouluissa sekä opetussuunnitelmassa yhtenä ja yhteisenä monimateriaalisena oppiaineena, jossa työskentely-ympäristöt ja tavat kuuluvat sekä tekniseen, että tekstiilityöhön. Suurin syy käsityöoppiaineen yhdistämisessä oli se, että jako tekstiilityöhön ja tekniseen työhön on ylläpitänyt sukupuoleen perustuvaa eriarvoistamista ja näin ollen ollut peruskoulun tasa-arvoa ajavan ajatusmaailman vastainen. Käsityön yhdistämisellä on varmistettu oppilaiden yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, sekä kaikille samat lähtökohdat myöhemmin koittaviin jatko-opintoihin. (Hilmola & Autio, 2017).

2.3 Sukupuolittuneesta käsityöstä yhteiseen käsityöhön

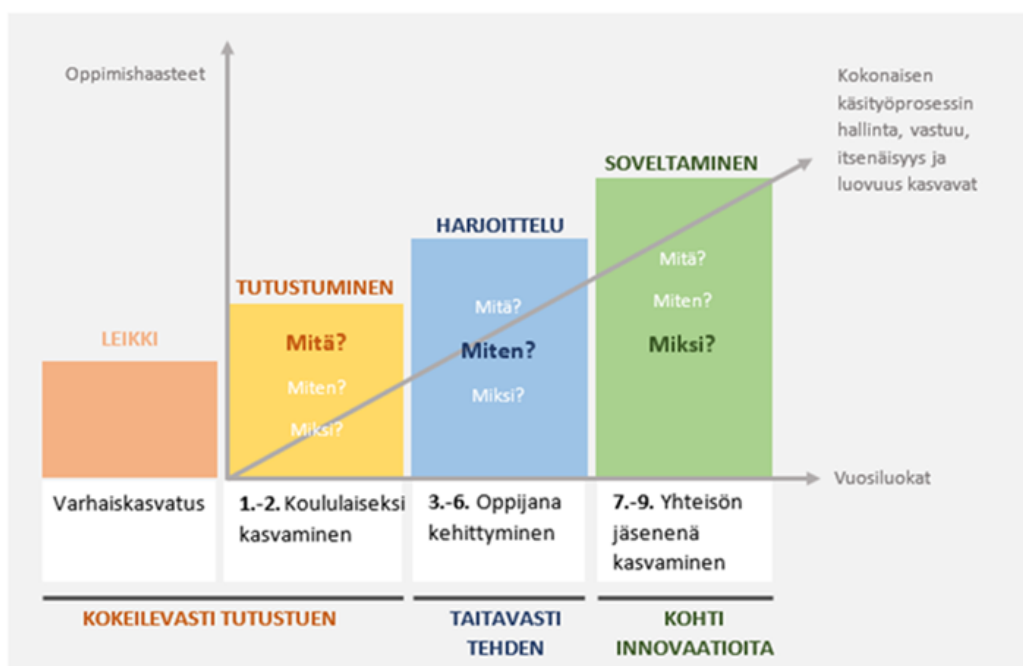
Käsityön opetus suomalaisissa kansa- ja peruskouluissa on pitkään ollut sukupuolittunutta ja jakoa tekniseen ja tekstiiliin sukupuolen perusteella on pidetty vuosikymmeniä itsestään selvyytenä. (Marjanen, 2012) Vuoden 2014 opetussuunnitelmassa kuitenkin on määritelty se, että käsityö on yksi yhtenäinen oppiaine. (Opetussuunnitelman perusteet 2014) Muutoksen suurimpiin syihin luetaan se, että käsityön tarkoitus oppiaineena on muuttunut. Sen lisäksi on todettu, että Suomi pyrkii olemaan sukupuolineutraali maa, jolloin myös opetussuunnitelman pitää olla sukupuolineutraali. (Marjanen, 2012) Kuten (Lepistö, 2010) toteaa, suurimpana syynä muutokseen ja rajojen rikkomiseen on ollut kotoa saatu malli sekä kasvatustyyli, kulttuuriset ja historialliset perinteet suomalaisessa käsityön opetuksessa sekä koulun vaikutus ja siellä opetus. Muutos sukupuolittuneesta käsityöstä kaikille yhteiseen käsityöhön kesti pitkään, ja asiaa pidettiin jo osittain opetussuunnitelmissa mukana jo 1994 ja 2004, mutta yhteiseen käsityöhön ja sen käsitteeseen ei vielä niiden kohdalla päästy. Käsityön sukupuolittuneisuus aiheutti myös sen, että usein oppilaat valitsivat 3. tai 4. luokan koittaessa niin sanotusti omalle sukupuolelle kohdistetun käsityön opetuksen, vaikka heillä olisi itsellään

ollut mielenkiinto valita päinvastainen opetus. (Lepistö, 2010) Näin ollen vuosikymmeniä jatkunut käsityön jako vahvistui taas seuraavalle sukupolvelle ja muutokseen pääseminen kesti.

Erot käsityön aineenopetuksessa eri vuosien opetussuunnitelmien välillä ovat melko pienet. Kun sukupuolittuneisuutta lähdettiin opetussuunnitelmasta poistamaan, vuoden 1994 opetussuunnitelmassa pyrittiin tasa-arvoon sillä, että opetus pidettiin yhteisenä 3. luokalle asti, jonka jälkeen sai itse valita painotuksen tekniseen työhön tai tekstiilityöhön. Tämän lisäksi, jos oppilas valitsi teknisen työn, pyrittiin taito- ja lähtötaso huomioimaan ja tämän jälkeen antamaan mahdollisimman yhtenäisen opetus kaikille. (Opetushallitus 1984) Vuoden 1994 opetussuunnitelmaan sen sijaan ei käsityön kohdalla juurikaan muutoksia tullut. Opetus pidettiin kaikille yhteisenä, ja tämän lisäksi oli mahdollisuus painottaa haluttua käsityön osa- aluetta oman valintansa mukaan. (Opetushallitus 1994) Myöskään seuraavaan opetussuunnitelmaan 2004 muutoksia ei opetuksen osalta juuri muutoksia tullut, mutta vuoden 2004 kohdalla opetus pidettiin yhtenäisenä 4. luokalle asti, jonka jälkeen tehtiin valinnat tekniseen työhön ja tekstiilityöhön. (Opetushallitus 2014) Vihdoin vuonna 2014 opetussuunnitelman perusteisiin kirjattiin käsityön kohdalle määritelmä, jossa oppiaine käsitettiin yhtenä yhteisenä käsityönä, eikä siinä eroteltu enää teknistä- ja tekstiilipuolta. (Opetushallitus 2014) Tutkimuksessamme tutkimmekin haastateltavien opettajien näkemyksiä siitä, kuinka opetussuunnitelman muutos on vaikuttanut opetuksen suunnitteluun, toteutukseen, sekä tasa-arvoon.

3 Käsiyön opetussuunnitelma vuosiluokilla 3–6

Käsiyön oppiaineen keskeisenä tavoitteena on ohjata oppilaita hallitsemaan koko käsiyöprosessi. Käsiyö on monipuolinen oppiaine, jossa painotetaan käsiyöilmaisua, muotoilua ja teknologiaa. Tämä sisältää tuotteen tai teoksen suunnittelun, valmistuksen ja kriittisen arvioinnin, joko itsenäisesti tai yhdessä muiden kanssa. Käsiyön tekeminen rohkaisee oppilaita tutkimaan, keksimään ja kokeilemaan erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä ja valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja luovasti ja ennakkoluulottomasti. Käsiyön opetuksessa keskitytään myös ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään hankittuja tietoja ja taitoja käytännön tilanteissa. Opetuksessa pyritään kehittämään oppilaiden tilankäyttöä, hahmotuskykyä ja käsillä tekemisen taitoja, jotka tukevat motoristen taitojen, luovuuden ja suunnittelukyvyn kehittymistä. Käsiyössä pyritään tarkastelemaan laaja-alaisia teemoja oppiainerajoja ylittäen. Ympäröivän materiaallisen maailman tuntemus luo perustaa kestäväälle elämäntavalle ja kehitykselle, sisältäen oppilaiden oman elämänpiirin, paikallisen kulttuuriperinnön ja yhteisön kulttuurisen moninaisuuden.

Kaavio 1. (Manninen & Anttonen, ei vuosilukua)

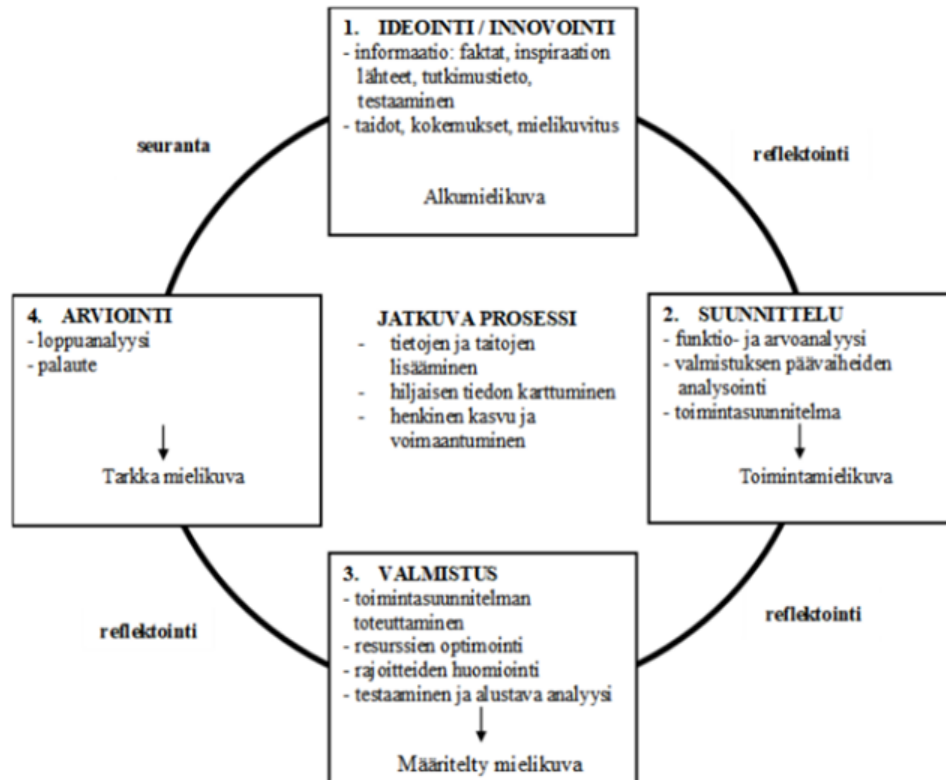
Käsiyön tehtävä vuosiluokilla 3–6 on tukea oppilaiden käsiyöprosessin hallintaa ja edistää käsitteiden, sanaston ja symbolien oppimista ja soveltamista. Oppilaita ohjataan tutustumaan materiaalien ominaisuuksiin käytännön käsiyötehtävien kautta ja kehittämään toimivia

ratkaisuja. (Opetushallitus, 2014) Kaavio 1 kuvaa käsityöopetuksen polkua perusopetuksen läpi. Tutkimuksemme keskittyy 3.–6. luokkiin, jossa tavoitteena on oppijana kehittyminen. Oppilaan ratkaisu muodostuu ongelmanratkaisusta, sekä kyvystä ratkaista ongelma itsenäisesti. (Manninen & Anttonen, Opetushallitus)

Suomen perusopetuksen opetussuunnitelma (Opetushallitus 2014) sisältää opettajalle opetuksen tavoitteet, joita on kirjattu kahdeksan kohtaa. Tavoitteet ovat selkeästi luettavissa kolmen sarakkeen kaaviosta, josta selviää kahdeksan erillistä tavoitetta, keskimäinen sarake kertoo sisältöalueet ja viimeinen sarake kertoo laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kyseisille tavoitteille. (Opetushallitus 2014). Sisältöalueita on kaiken kaikkiaan kuusi kappaletta, joista muodostetaan oppimiskokonaisuuksia oppilaille (Opetushallitus 2014). Opetushallitus kirjoittaa perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014) käsityön sisältöalueista erilaisin työstötavoin ja materiaalien avulla totuttamaan käsitöitä, muistaen käyttää muissa oppiaineissa opittuja hyötyjä mukana käsitöissä.

3.1 Kokonainen käsityöprosessi ja monimateriaalisuus

Perusopetuksen opetussuunnitelmissa keskeisenä tavoitteena käsityön osalta on ohjata oppilasta hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi (Opetushallitus 2014). Tämä prosessi korostaa kehollista oppimista, jossa kädentaitojen lisäksi korostuvat ajattelu, pohdinta ja ongelmanratkaisu kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että oppilas kykenee ideointiin, innovointiin, suunnitteluun, valmistukseen ja arviointiin sekä tuotteen että prosessin osalta. (Pöllänen, 2021; ks. kuvio 2) Käsityöprosessin alkuvaiheessa oppilasideoi ja luonnostelee ratkaisuja tehtävään annetun teeman pohjalta, joko itsenäisesti tai ryhmässä, mikä auttaa hahmottamaan tehtävää ja luomaan alustavan mielikuvan. (Pöllänen, 2019). Kokonainen käsityöprosessin onnistuminen edellyttää tekijältään älyllisiä, fyysisiä, motorisia sekä henkisiä taitoja ja kykyjä. Kokonainen käsityöprosessi valittiin käyttöön tutkimuksessa, koska opiskelijat pääsevät yksin toteuttamaan kaikki kokonaisen käsityöprosessin työvaiheita. (Rönkkö, 2011). Sama ajatusmaailmaa on opetussuunnitelmassa (2014), jossa oppilaat pääsevät toteuttamaan kaikkia kokonaisen käsityöprosessin vaiheita yksin tai yhdessä ryhmän kanssa.

Kuvio 2 Kokonainen käsityöprosessi (Pöllänen, 2021.)

Perusopetuksen opetussuunnitelma (2014) nostaa esille kokonaisen käsityöprosessin rinnalle monimateriaalisen käsityön. ”Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuuksiin, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa.” (Opetushallitus 2014).

Uuden opetussuunnitelman alussa eivät olleet yliopistolehtorit Kaasinen ja Vartiainen (Tekninen opettaja 1/2016) varmoja mitä termiä käytetään monimateriaalisuudesta, kun he käyttävät lehtiartikkelissa termiä ”materiaalisitoutumattomasta käsityöstä”.

Monimateriaalinen ja kokonainen käsityöprosessi termit eivät saa sekoittua keskenään perusopetuksen luokkahuoneen sisällä. Kokonainen käsityöprosessi kulkee käsityön molempien osa-alueiden puolella kaiken koulussa tapahtuvan käsityön oppimiskokonaisuuksissa. Teknisentyön- kuin tekstiilityön työstötavoilla toteutetaan kokonaisen käsityöprosessin vaiheita. Pöllänen Yms. (2021) sisällyttää monimateriaalisen käsityön erimateriaaleja, käsityön tekniikoita ja teknologioita yhdeksi kokonaisuudeksi. Samalla Pöllänen yms. (2021) korostavat oppilaan kiinnostuksen kohteiden olevan monimateriaalisuuden lähtökohta ja tarkoituksen mukaisen käsityön totuttamiseen kokonaisen käsityöprosessin vaiheita hyödyntäen.

3.2 Käsityötavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

Opetussuunnitelman perusteista (2014) käsityöosiioon 3.–6. luokkien osalta on kirjattu 8 erillistä käsityöopetuksen tavoitetta, jotka ovat:

‘‘T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön

T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi

T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin

T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti

T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä.

T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa

T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia

T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti’’

Samoilla opetuksen tavoitteilla arvioidaan oppilaan osaamista kuudennen luokan arvioinnissa. Sisältöalueita on kaiken kaikkiaan kuusi kappaletta, joka ovat: S1 Ideointi, S2 Suunnittelu, S3 Kokeilu, S4 Tekeminen, S5 Soveltaminen, S6 Dokumentointi ja arviointi, joista muodostetaan oppimiskokonaisuuksia oppilaille. Opetushallituksen perusopetuksen opetussuunnitelmassa käsityön sisältöalueista, erilaisten työstötapojen ja materiaalien avulla totuttamaan käsitöitä, muistaen käyttää muissa oppiaineissa opittuja hyötyjä mukana käsitöissä. (Opetushallitus 2014).

Laaja-alaiset osaamisalueet ovat käytössä jokaisessa oppiaineessa läpi peruskouluajan mukautuen opiskelijan ikään ja integroituvat oppiaineiden tavoitteisiin ja sisältöalueisiin.

Laaja-alainen osaaminen koostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja taidon kokonaisuudesta. Osaaminen edellyttää kykyä soveltaa tietoja ja taitoja eri tilanteissa, ja oppilaiden arvot, asenteet ja tahto vaikuttavat siihen, miten he käyttävät osaamistaan. (Opetushallitus 2014). Cantell (2015) korostaa laaja-alaisen osaamisen ja ajattelun tärkeyden harjoittelua koulussa, jotta oppilaille on tulevaisuudessa itsellään mahdollisuudet toimia ongelmatilanteissa. Arvot, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri vaikuttavat osaamisen kehittymiseen ja jokainen oppiaine rakentaa osaamista omien sisältöjensä ja menetelmiensä avulla. Osaamisen kehittymiseen vaikuttavat myös työskentelytavat ja oppijan opiskeluympäristön vuorovaikutus. Oppilaille annettava palaute, ohjaus ja tuki vaikuttavat erityisesti asenteisiin, motivaatioon ja toimintaan. Seitsemän laaja-alaista osaamiskokonaisuutta tukevat oppilaiden kasvua ihmisenä sekä demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä. Tavoitteet laaja-alaiselle osaamiselle täsmennetään vuosiluokittain ja integroituvat oppiaineiden tavoitteisiin sekä sisältöalueisiin. (Opetushallitus 2014)

4 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus toteutettiin teemahaastatteluilla valmiiksi määriteltyjen kysymysten pohjalta. Kysymysten asettelu oli avoin, pois lukien 2 kysymystä, joissa kysyttiin opetusvuosia ja monessako eri koulussa haastateltava on toiminut opettajana. Näiden kahden kysymyksen avulla pystyimme jakamaan haastateltavia kokemuksen perusteella eri kategorioihin ja vertailemaan kokemuspohjalta vastauksia.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää opetus suunnitelman tavoitteiden toteutumista ja kelvollisuutta käsityön perusopetuksen 3.–6. luokka-asteiden osalta opettajien omien kokemusten perusteella.

Kuvio 3 Viitekehys (Korhonen & Suominen)

Teoreettinen viitekehys tarkoittaa tarkkaan rajattua ja määriteltyä näkökulmaa tutkittavasta asiasta. Tutkimuksen havaintoja tarkastellaan sekä analysoidaan vertailemalla tutkittavaa kohdetta viitekehukseen ja näin pysytään tutkimuksen kannalta oleellisten asioiden parissa. (Alasuutari, 2019). Muodostamassamme teoreettisen viitekehysten kuviossa (kuvio 3) olemme muodostaneet kuvioon tutkimuksen teoriataustan keskeisistä käsitteistä koskien tutkimustamme ja niiden keskinäisistä suhteista toisiinsa. Teoreettinen viitekehysmalli (kuvio 3.) muodostuu keskeisistä käsitteistöstä, käsityötavoitteista, opettajuudesta, opettajan omista

kokemuksista ja omasta historiastaan. Tutkimuksen viitekehyskuvio on kuvattu kolmiona ja sen lähtökohtana keskellä on käsityötavoitteet, jotka ovat tutkimuksemme keskeisin tutkimuskohta. Tällä tarkoitetaan tutkittavien omaa osaamista koskien käsityötavoitteita ja niiden toteutumista opetuksessa peruskoulun vuosiluokilla 3–6. Kuvion pienempää kolmiota kiertää tutkimuksen muut oleelliset käsitteet kuten kokonainen käsityöprosessi, yhteinen käsityö ja monimateriaalinen käsityö. Uloimman kolmion tarkastelu kohteena on opettaja ja hänen kokemuksensa, historia ja opettajuus. Kaikkien käsitteiden välillä on keskenään yhteys, ja niiden vaikutus tutkittavaan aiheeseen ja sen tuloksiin määrittyy sen mukaan, missä kohtaa kuviota ne ovat.

4.1 Tutkimuksen menetelmä

Tutkimuksen menetelmänä käytimme laadullista tutkimusta, jossa pyritään kuvaamaan opettajien kokemuksia käsityön opetuksesta ja erityisesti opetussuunnitelma uudistuksen vaikutuksesta oppimistuloksiin ja opetusjärjestelyihin. Laadullinen tutkimusmenetelmä on lähestymistapa tutkimukseen, joka keskittyy ymmärtämään ilmiöitä, käsitteitä tai ihmisten kokemuksia syvällisemmin. Se pyrkii kuvailemaan ja tulkitsemaan ilmiöitä niiden luonnollisessa ympäristössä, usein käyttäen ei-numeerisia tietoja, kuten haastatteluja, havainnointia tai dokumentteja. (Alasuutari, 2011). Aineiston keruu tapahtuu teemahaastatteluilla, jotka toteutetaan paikan päällä tai zoomihaastatteluin. Teemahaastattelu on laadullisen tutkimuksen menetelmä, jossa tutkijan luomien teemojen ympärille rakennetaan haastattelurunko. Teemahaastattelun tavoitteena on ymmärtää paremmin haastateltavien ajattelutapaa ja näkökulmia. (Kananen, 2014). Koimme teemahaastattelu tarjoavan joustavan ja avoimen lähestymistavan tiedonkeruuseen tutkimuksessamme. Aineiston analyysissä käytetään luokittelua ja teemoittelua. Tutkimuksen päätehtävänä on tutkia, toteutuvatko käsityötavoitteet käsityöopetuksessa opettajien toimesta. Tämän lisäksi tahdoimme selvittää, minkälaisia eroja tavoitteiden toteutumisessa syntyy haastateltavien välillä heidän oman työkokemuksensa perusteella, sekä miten kokonaisen käsityöprosessi toteutuu opettajien oman tulkinnan mukaan heidän opetuksessaan. Laadullisessa tutkimuksessa tutkiminen on aina empiiristä, eli tutkimus perustuu erilaisiin aineistoihin ja perustuu niiden analyttiseen tutkimiseen. (Alasuutari, 2011).

4.2 Aineistonkeruu

Tutkimukseen osallistuu kahdeksan käsityönopettajaa perusopetuksen 3.–6. luokilta. Haastateltavat koostuvat ympäri Suomea työskentelevistä käsityönopettajista. Tutkimuksen kannalta ei ole väliä opettaako opettaja koulussa teknisen työn vai tekstiilityön opetussisältöjä tai molempia. Opettajat valitaan tutkimukseen vapaavalintaisesti niin, että opetuskokemusta on jo 3.–6. luokkalaisten käsityönopetuksesta. Haastateltavilta pitää lisäksi löytyä työkokemusta joko 2004 tai 2014 opetussuunnitelmien käyttöajoilta. Tutkimukseen osallistuvat opettajat kohdataan yksityishenkilöinä ja heidän kouluaan, kuntaa, ikää, eikä nimeä tulla kysymään haastatteluissa.

Tutkimusaineisto muodostetaan avoimilla kysymyksillä, jotka esitetään haastattelun muodossa kohdehenkilöille. Tutkimuskysymykset olemme rakentaneet perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden ja teoreettisen viitekehyksen pohjalta vastaamaan tutkittavaa aihetta. Tutkimuksen keskeisimmät tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten alakoulun käsityön tavoitteet toteutuvat opettajien arvioimina peruskoulun 3.–6. luokilla. (Korostuuko jokin tavoite enemmän kuin toinen, ja toteutuvatko kaikki)
2. Miten kokonainen käsityöprosessi toteutuu opetuksessa
3. Miten käsityötä opettavat opettajat ovat kokeneet opetussuunnitelman uudistuksen

Haastatteluiden lopuksi vastaukset litteroidaan ja analysoidaan laadullisen tutkimuksen menetelmin. Kysymysten muotoilu on tehty niin, että se mahdollistaa mahdollisimman avoimet vastaukset ja estää kyllä/ei vastausten vastaamisen.

Haastattelurunko (Liite1) jaettiin kolmeen eri osaan; 1. Miten alakoulun käsityön tavoitteet toteutuvat opettajien arvioimina peruskoulun 3–6 luokilla, 2. Miten opetussuunnitelman uudistus on edistänyt tasa-arvoa käsityön opetuksessa? Ja 3. Miten käsityötä opettavat opettajat ovat kokeneet opetussuunnitelman uudistuksen ja sen vaikutukset oppimistuloksiin. Haastattelujen kestot vaihtelivat 20 minuutista 45 minuuttiin ja ne nauhoitettiin. Nauhoitteet säilytettiin laitteilla, joihin pääsy vaati pääsykoodin, jotta ulkopuoliset ihmiset eivät pääse niihin käsiksi.

4.3 Aineiston käsittely

Hankittua haastattelu aineistoa analysoida laadullisesti niin, että vastauksia verrataan Opetussuunnitelman tavoitteisiin, sekä haastateltavien opettajien vastauksia keskenään toisiinsa. Samalla selvitämme näiden vastausten avulla keskinäisiä yhteyksiä opettajien kokemusten perustella. Opettajien kokemukset tavoitteiden toteutumisesta, sekä kaikkien näiden muiden teemojen ympäriltä etsimme yhteyksiä ja eroja laadullisen tutkimuksen analysoinnin menetelmin. Aineiston analyysissä käytetään luokittelua ja teemoittelua opetussuunnitelman perusteiden. Aineiston analyysi pohjataan alla oleviin kysymyksiin.

- 1. Miten kokonainen käsityöprosessi toteutuu opettajien opetuksessa?*
- 2. Miten käsityötä opettavat opettajat ovat kokenet opetussuunnitelma uudistuksen?*
- 3. Miten alakoulun käsityön tavoitteet toteutuvat opettajien arvioimina peruskoulun 3.–6. luokilla?*

Vastausten avulla on mahdollisuus antaa opettajaopiskelijoille tietoja ja valmiuksia käsityön opetuksesta peruskoulussa.

5 Tulokset

Tutkimuksen tuloksena saimme vastaukset kahdeksalta käsityön opettajalta, joilla jokaisella oli eri määrä työkokemusta ympäri Suomea. Haastateltavien työkokemus jakaantui 1,5 ja 30 vuoden välille kuitenkin niin, että puolet vastaajista osui yli 18 vuoden työkokemukseen ja toinen puolikas alle 5 vuoden välille. Voimmekin todeta siis, että tutkimukseen osallistuneet opettajat edustavat tämän tutkimuksen osalta melko vahvasti ääripäitä, joka näkyy osaltaan vastauksissa. Haastateltavien työkokemus eri kouluista oli keskiarvoltaan 3, mediaanin ollessa 2 koulua.

5.1 Tavoitteiden toteutuminen opettajien arvioimina

Tässä luvussa esittelemme kuinka käsityötavoitteet toteutuvat opettajien itsensä arvioimina. Tämän lisäksi kappale vastaa siihen, korostuuko jokin toinen tavoite ja sen toteutuminen toista enemmän tai vähemmän. Vastaajista noin puolet kokee tavoitteiden toteutuvan pääsääntöisesti lähes aina. Loppu puolikkaan osalta koetaan tavoitteiden osittainen toteutuminen omassa opetuksessa. Vastauksissa painotetaan sitä, että tavoitteet ovat hyvin vaihtelevat oppituntien osalta, jolloin välillä tavoitteita asetetaan enemmän kuin normaalisti, mutta joskus tavoitteena voi olla myös pelkästään työ valmiiksi saaminen.

‘No jos miettii sitä, että tavoite on se, että saadaan niinku työt valmiiksi, niin sanotaan että melko usein.’ -H5

Tavoitteiden toteutumisessa korostetaan sitä, mikä tavoite sopii parhaiten kullekin ikäluokalle. Osa vastaajista kokee myös pienten välitöiden antavan mahdollisuuden tavoitteiden toteutumiseen, kun ohjatun työn osalta saattaa suunnittelu tai toteutus olla hyvin ennalta määrättyä, voi välitöiden osalta antaa lapselle autonomian tunteen, jolloin näiden avulla saadaan tavoitteita toteutumaan.

Kokonaisuutena vastaajat kokevat tavoitteiden toteutuvan noin 80 prosenttisesti.

Suurimpana syynä sille, etteivät tavoitteet toteudu, todetaan resurssien pula tai se, että joudutaan toisen tavoitteen kustannuksella painottamaan toista tavoitetta, jotta perusasiat ja turvallinen työskentely opitaan mahdollisimman hyvin. Myös aikaresurssi vaikutti siihen, että jouduttiin nipistämään tietyistä asioista, kuten esimerkiksi dokumentoinnista, jotta saatiin mieluummin työt valmiiksi.

”Tavoite 2 toteutuu vaiheittain, 3. luokan dokumentointi jää hyvin suppeaksi, koska meillä ei ole tabletteja käytössä eli se tapahtuu paperille, jos tapahtuu ja 3. luokalla on paljon asiaa mihin pitää perehtyä, juuritason juttuihin, niin dokumentointi ei oo ykkösjuttu” -H1

Vastausten perusteella yli muiden erottuvia tavoitteita haastateltavien vastauksissa olivat:

” T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin

T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä.

T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti”

Useamman vastauksen kohdalla korostui tavoite 3. Oppilaan oma suunnittelu ja työn itsenäinen valmistus, sekä omien päätösten vaikutus omaan työhön koettiin tärkeiksi. Osa haastateltavista nosti esille sen, että on tärkeää, kun oppilas saa autonomian päätöksille, vaikka kyseessä olisi yksinkertaisesti niinkin pienen asian kuin muodon ja värin päättäminen. Näin lapsi kokee tulleen kuulluksi ja hänen motivaationsa pysyy huomattavasti pidempään yllä työn osalta. Motivaatio todettiin olevan myös vaikuttava tekijä vanhempien oppilaiden kohdalla. Työn ei haluta olevan liian helppo, muttei myöskään liian vaikea, jotta oppilaan motivaatio sen parissa pysyy ylhäällä. Pienempien oppilaiden koetaan olevan avoimempia ja innokkaampia ihan kaikkien asioiden suhteen, kun taas 6. luokan kohdalla oppilaiden kiinnostus lopahtaa huomattavasti helpommin.

Yhdessä vastauksessa nousi kuitenkin esille se, miten suunnittelua tehdään kyllä, mutta koska siihen ei aiemmin ole käyty mitään systemaattista opetusta niin suunnitelmat ovat vähän mitä sattuu. Näin ollen suunnittelu toteutuu kyllä, mutta se ei ole kovin opettavaista.

Tavoitteiden toteutumisen ohella yksi erottuva vastaus oli teknologian vaikutus. Teknologiaa ei vastauksissa kuitenkaan koettu pelkästään positiivisena asiana tai töitä helpottavana tekijänä. Se koettiin negatiivisena asiana juuri tablettien puuttumisen kohdalla, mutta myös siltä osin, että nykynuorten keskittymiskyky ja pitkäjänteisyys koetaan hyvin heikoiksi johtuen nykyaikaisen teknologian laadusta ja helposta saatavuudesta. Huono keskittymiskyky ja pitkäjänteisyys vaikuttavat oppilaiden kykyyn saada työnsä valmiiksi, koska kaikki haluttaisiin jo valmiina pakettina, eikä työn valmistumisen osalta olla valmiita näkemään vaivaa.

5.2 Opettajien kokemukset opetussuunnitelman uudistuksesta

Opettajien kokemukset opetussuunnitelman uudistuksesta kuvastavat monipuolisesti erilaisia näkökulmia ja huolenaiheita käsityön opetuksen suhteen. Opetussuunnitelman uudistuksen kysymyksessä tarkastelemme vain osaa vastaajista, sillä kaikilla ei ole uudistuksen vaikutuksesta kokemuksia. Opettajat nostavat esiin huolen valinnaisuuden vähenemisestä uuden opetussuunnitelman myötä. Erityisesti valinnaisuuden puuttuminen voi heidän mukaansa johtaa siihen, että oppilaat saavat irti vain vähän kaikista käsityötekniikoista, eikä tiettyyn osa-alueeseen päästä perehtymään tämän opetussuunnitelman pohjalta samalla tavalla kuin ennen.

”No siinähan nyt jäi sitten se valinnaisuus pois. Se on vähän sellaista, että vähän kaikki räpeltää kaikkea niin on siinä ihan hyviäkin asioita, että ollaan molemmilla puolilla, mutta minusta siinä mentiin vähän niin kun äärilaidasta toiseen.” -H5

”Sitten mikä tässä niinku meni vähän pieleen, niin oli tämä yhdistäminen. Pehmeistä ja kovista materiaaleista ne yhteisprojektit, joita ehkä yritetään saada tänne niin tota ne ei toteudu sillä lailla tasapainoisesti. Eli, kyllä siellä niinku monet asiat meni vähän pieleen tässä uudistuksessa silloin.” -H7

Uudistuksen mukanaan tuomat haasteet eivät ole vähäpätöisiä koulussa. Opettajat kohtaavat vaikeuksia aikaresurssien hallinnassa uuden opetussuunnitelman myötä. Lisäksi opettajat nostivat esille nykyisten koulurakennuksien tilojen vaikeudet monimateriaalisen käsityön toteuttamiselle.

”Siis aikaresurssit puuttuu, mutta ajatuksenahan ne on hienoja.” -H7

”No alkuvaiheen yhteisprojektit monesti, että kun siinä yritettiin ruveta tekemään sitä opetusta sillä tavalla projektiluontoisesti, että oli niitä avoimempia ongelmia ja sitten oppilas sai itse määrittää, että millä käsityöntekniikalla vaikka niitä toteuttaa niitä tuotteita niin eihän se käytännössä sitten onnistu, kun ryhmäkoot tulee epätasaisiksi ja ne työt etenee ihan eri tavoin. Loppujen lopuksi pahimmillaanhan sitten joku osa porukasta oli koko ajan siinä käytävällä matkalla jompaan kumpaan käsityöluokkaan.” -H8

Opettajat näkevät uudistuksessa myös positiivisia asioita. Opetussuunnitelman muutos korostaa opettajille oppilaan omaa suunnittelua ja kokonaista käsityöprosessia. Uudistuksen

positiivisena puolena koettiin teemojen yhdistely, jolloin syksyä kohden voitiin aloittaa jokin tietty teema, johon oli helppo tehdä työ niin teknisen kuin tekstiilikäsityönkin puolella. Kuitenkin opettajat näkevät samalla suunnittelun haasteellisuuden kohdistuvan tietyille oppilaille. Kokemukset suunnittelusta ja vapaammasta opetussuunnitelmasta ovat niin hyvää kuin huonoa.

”Kyllähän ne nyt saa sitten jonkinlaisen tuntuman niinku molemmilta puolilta kaikki ja ehkä toivottavasti oppii niinku perus juttuja, jotain naulaamista ja vähän ompelukoneen langottamista ja näitä että onhan se silleen niinku tasapainoisempi kuin ennen vanhaan.” -H5

”No kai se pyrkimys kaunis siinä on ollut, että siinä jotenkin voitaisiin vastata siihen, että oppilaslähtöisesti tehtäisiin niitä oppimistehtäviä tai projekteja, että ne sitten tukisi sen oppilaan taitoja, mutta mä nyt kuitenkin väitän, että perustaitojen oppimisvaiheessa on kyllä ehkä parempi jossain määrin mennä ihan vanhan mallin mukaan, että ihan oikeasti opetellaan miten asioita tehdään, koska sitten taas se ongelmanratkaisu ilman semmoisia taitoja on pahimmillaan se kuumaliima ja liimattava materiaali, ja eihän siihen muuten sitten paljon tarvitaan, että voi rakennella aika paljon kaikenlaista.” -H8

Yksi merkittävä asia, jonka nousee esille, on vanhempien opettajien yhtäkkinen epäpätevyys omassa ammatissaan opetussuunnitelman takia. Syy tälle on se, että he ovat valmistuneet opinnoistaan vain toiseen käsityön tekniikkaan.

”Kyllä mun mielestä se oli ainakin itselle aika iso paukku tajuta siinä vaiheessa, että minustahan tuli kerta heitolla epäpätevä opettaja omassa aineessani, koska mulla on vaan toisen käsityöläjän pätevyys.” -H8

5.3 Kokemukset kokonaisesta käsityöprosessista

Tämän kappaleen osalta tutkitaan haastatteluun osallistuneiden opettajien kokemuksia kokonaisesta käsityöprosessista. Haastattelun yhtenä kysymyksenä kysyimme sitä, tietääkö haastateltava mitkä ovat kokonaisen käsityöprosessin vaiheet ja mitä vaiheita kukin opettaja työssään ja opetuksessaan käyttää. Kyselyyn osallistuneet opettajat osasivat jokainen kertoa mitä kokonaiseen käsityöprosessiin ja sen sisältöihin kuuluu. Työn suunnittelua ja dokumentointia painotettiin kuitenkin vastausten osalta eniten. Yhtä vajaa jokainen opettaja kertoi myös käyttävänsä kaikkia kokonaisen käsityöprosessin vaiheita opetuksessaan. Yksi asia nousi kuitenkin erona verrattuna muihin vastauksiin. Joka neljäs vastaajista kertoi

käyttävänsä kokonaisen käsityöprosessin vaiheita nousujohteisesti kolmannelta luokalta kuudennelle luokalle.

” Kyllä ja ei. Eli vaiheittain nostetaan kokonaisen käsityön vaiheita 3. luokalla ei ole vaiheita ja paljon vähemmän suunnittelua, kun taas 6. luokalla on kaikkia vaiheita.” -H1

” Mä pyrin käyttämään kaikkia ja niinku aikaisemmin jo sanoin, niin siellä kolmosella vähemmän ja sitten siitä eteenpäin niin koko ajan lisäämään. Mutta suunnitelma kyllä tehdään jollain asteella aina. Eli joo, joitain asioita saat itse päättää, mutta sitten se vapaus tavallaan lisääntyy sinne ylemmille luokille asti. No sitten tietenki toteutusvaiheessa on aina oppilas mukana. Dokumentointia haluaisin tehdä enemmän, mutta se on se mitä ei aina kerkeä, varsinkin jos oppilas on muutenkin sellainen, että hänellä kestää siinä tekemisessä vähän kauemmin, niin silloin se on aina se dokumentointi mikä sieltä jää pois.” -H6

5.4 Johtopäätökset

Vastauksissa esitetyn tavoitteiden toteutumisen kohdalla mainittu tablettien puuttuminen ja sen aiheuttama dokumentoinnin puuttuminen on hyvin koulukohtainen tilanne.

Tämänkaltainen tilanne määrää osaltaan tavoitteiden toteutumista. Tablettien puuttuminen ei suoriltaan siis vaikuta dokumentointiin ja sen toteuttamiseen, mutta luo haasteen. Koska kaikki pitää tehdä käsin, vie dokumentointi aikaa ja mahdollisesti myös ajansäästösyystä tahdotaan sen osalta hieman joustaa. Monissa kouluissa kuitenkin dokumentointi tehdään vielä vihkoihin, niin tilannetta voisi pohtia monelta kannalta ja miettiä, onko tablettien puuttuminen todellinen ongelma. Ajankäyttö ja aikaresurssi nousi kuitenkin myös useassa vastauksessa esille. Dokumentointi on se osa, joka useimmiten sitten jää vähemmälle totutukselle, jotta oppilaat pääsevät tekemään ja oppimaan työskentelyn perustekniikat dokumentoinnin kustannuksella.

Tavoitteiden 5 ja 8 merkitystä ei vastausten perusteella koettu niin suureksi kuin tavoitteen 3. Niiden kohdalla kuitenkin turvallinen työskentely sai mainintoja, sekä kulutus- ja tuotantotapojen kriittinen tarkastelu. Näiden kohdalla merkittävää oli se, että nämä maininnat nousivat nimenomaan nuorempien ja vähemmällä kokemuksella operoivien opettajien kohdalla esille. Lieneekö syynä se, että yli 25 vuoden kokemuksen omaavat opettajat kykenevät huomioimaan turvallisuuden ja tuotantotavat niin automaattisesti selkärangastaan ja nuoremmat kollegat joutuvat niihin erityisesti panostamaan, vai onko vanhempien opettajien kohdalla jo alettu joustamaan turvallisuuden osalta ja nuoremmilla tavoitteet ja

niiden toteutuksen huomiointi tulee valmistumisen läheisen ajankohdan takia huomioitua vielä tarkemmin. Niin tai näin, on hienoa, että turvallisuus on edes vastausten osalta noussut esiin, sillä sen puuttuminen voitaisiin kokea ongelmallisena, koska turvallisuuden vaikutuksen kohdealueella on pienet lapset.

6 POHDINTA

Kokonaisuutena voidaan todeta, että suomalaisissa kansa- ja peruskouluissa käsityön opetus oli pitkään sukupuolittunutta, jossa teknisen- ja tekstiilityön jako sukupuolen perusteella oli pitkään vallitseva käytäntö. Vuoden 2014 opetussuunnitelma pyrki muuttamaan tätä sukupuolineutraalimmaksi. Muutos oli osa Suomen tavoitetta olla sukupuolineutraali maa.

Yhä siltikin opetussuunnitelman muutoksessa oli haasteita, sillä käsityön jakaminen oli syvään juurtunut, eivätkä aiemmat opetussuunnitelmat vuosilta 1994 ja 2004 tehneet suuria muutoksia käsityön opetukseen. Vasta vuoden 2014 opetussuunnitelmaa pidettiin merkittävänä, koska se määritteli käsityön yhdeksi yhtenäiseksi oppiaineeksi. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää opetussuunnitelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutusta käsityön opetukseen. Tutkimus onnistui hyvin, joskin otanta on melko pieni. Tutkimus rakentui teemahaastattelujen ympärille, ja opettajat kokivat, että käsityön tavoitteet toteutuvat hyvin vaihtelevasti opetuksessa. Suurimpana huomiona tutkimuksessa oli, että tavoitteiden osalta painotettiin työn valmiiksi saamista, itsenäistä suunnittelua, oppilaiden työskentelyn monipuolisuutta, turvallista työskentelyä, sekä dokumentointia omasta työstään.

Monet haastatellut opettajat kokivat opetussuunnitelman uudistuksen edistäneen tasa-arvoa käsityön opetuksessa, vaikka käsityön opettajien kokemukset vaihtelivat työkokemuksen ja opetussuunnitelman aikakauden mukaan melko suuresti. Pääsuuntaus oli kuitenkin melko yhtenäinen.

Tutkimuksen toisena tuloksena havaittiin, että käsityön opetuksen kehityksessä on tapahtunut merkittäviä muutoksia kohti sukupuolineutraalimpaa ja monipuolisempaa opetusta, vaikka ongelmana koettiin se, että nykyisen opetussuunnitelman pohjalta useat saavat vain pintaraapaisun molemmista käsityön lajeista, eikä kunnan syvällistä oppimista välttämättä koeta.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että opetussuunnitelman muutokset ja opettajien kokemukset ovat olleet keskeisessä roolissa käsityön opetuksen kehityksessä kohti tasa-arvoisempaa ja monipuolisempaa opetusta. Huomionarvoisena asiana haastateltavien osalta nousi esille myös se, kuinka opettajat kokevat käyttävänsä käsityötavoitteita opetuksensa ohessa, ja millä keinoin he pyrkivät niitä toteuttamaan. Yleisimpänä keinona voidaan havaita se, että useimmiten tavoitteisiin ja niihin keskittymistä nostettiin opettajan omassa opetuksessa

vaiheittain luokka-asteita noustessa, jolloin pienimpien kohdalla suurin keskittyminen saatiin itse tekemisen oppimiseen.

6.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimukseen liittyy muutamia tutkimuseettisiä kysymyksiä, kuten suostumukset haastatteluihin ja yksityisyydensuoja. Haastateltavat saavat täytettäväkseen haastatteluun liittyvän suostumuslomakkeen, jonka jokainen täyttää ja hyväksyy vastaustensa käytön kandidaatin tutkielmassamme. Toisena tutkimuseettisenä kysymyksenä on yksityisyydensuoja. Haastattelut toteutetaan niin, ettei vastausten perusteella vastaajaa voi tunnistaa suoraan tai epäsuorasti. Lisäksi henkilötietojen käsittelyä ei tapahdu haastattelulomakkeen lisäksi haastatteluihin liittyen ollenkaan. Suostumuslomakkeet lähetetään sähköisessä muodossa ja säilytetään myös sähköisesti. Litteroinnin valmistuttua haastattelujen raakaversiot ja vastaukset tuhoetaan ja litteroidut versiot säilytetään, kunnes kandidaatin työ valmistuu. Tämän jälkeen kaikki materiaali haastatteluihin liittyen tuhoetaan. Tutkimuksen osallistuneiden henkilöiden opettajuus on tutkijoilla tiedossa ja jokainen vastauksensa antanut opettaja toimii kirjoitushetkellä käsityön aineenopettajana alakoulussa.

6.2 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksen jatkoehdotuksiamme pohtiessamme keksimme useita eri näkökulmia, josta aiheita voisi tutkia aiheemme lisäksi. Ensimmäiseksi aiheita voisi tutkia vielä suuremman haastateltavien määrän kanssa, jolloin otanta olisi isompi ja myös sitä kautta tutkimuksen luotettavuus. Nyt tehdyn tutkimuksen otanta on kuitenkin vain 8 ihmistä, joiden kohdalla työkokemus on jakautunut tutkimuksen alussa esitetyn ikäjakauman ääripäihin, jolloin keskivaiheen vastaukset 6–19 työvuoden kokemuksen osalta jäävät puuttumaan. Tämä supistaa tutkimuksen luotettavuutta, joskaan ei merkittävästi. Lisäksi vastausten laadullisen tutkimisen sijaan, voisi tutkimuksen toteuttaa määrällisenä Webropolin kautta, jolloin otanta saataisiin reippaasti isommaksi. Ongelmaksi tämänkaltaisessa tutkimustyyliässä tulee se, että kysymykset pitäisi muotoilla uudestaan ja kysymysten asettelu ohjaisi vastauksia mahdollisesti jo tiettyyn suuntaan. Nyt tehdyn laadullisen kyselymme pohjalta kysymysten asettelu mahdollistaa vapaiden vastausten antamisen, ja sitä kautta myös tarkemman ja syvällisemmän pohdinnan aiheesta. Vastaajien on myös helpompaa vastata kysymyksiin, kun asettelu ei ohjaa valmista suuntaa vastauksille. Seuraavana ehdotuksemme on tutkimuksen laajentaminen myös yläkoulun puolelle, sillä nyt kyselymme pohjautuu alakoulun 3.–6.

luokkien opettajiin. Yläkouluun laajentaessa, kyselyyn olisi mahdollista saada lisää syvyyttä ja ulottuvuutta, sillä oppisisällöt opetussuunnitelmassa ovat jo huomattavasti erilaiset. Ala- ja yläkoulujen vertailu keskenään toisi myös mielenkiintoisen tutkimuskohteen aiheesta. Aihetta voisi analysoida myös sosiaalisten tekijöiden näkökulmasta. Miten esimerkiksi vertaisryhmät, perheenjäsenet tai yhteisöt vaikuttavat yksilön käsityötavoitteiden asettamiseen ja niiden saavuttamiseen? Millaisia rooleja sosiaalisilla verkostoilla on käsityötavoitteiden laadullisessa arvioinnissa? Nykyaikana myös teknologian rooli opetuksessa kasvaa valtaisa vauhtia. Olisi mielenkiintoista tutkia teknologian vaikutusta käsityötavoitteiden toteutumiseen. Miten erilaiset teknologiset välineet ja innovaatiot ovat muuttaneet käsityötavoitteiden asettamista ja niiden saavuttamista ja millaisia uusia mahdollisuuksia teknologia tarjoaa käsityötavoitteiden laadulliseen tutkimukseen tai tuotteiden suunnitteluun. Viimeisenä jatkotutkimusehdotuksemme pohdimme ympäristöön liittyviä näkökulmia ja sitä, miten kestävän kehityksen periaatteet vaikuttavat käsityötavoitteiden asettamiseen ja niiden saavuttamiseen, sekä millaisia erilaiset ympäristövaikutuksia erilaisilla käsityötavoitteilla on. Aiheet ovat mielenkiintoisia ja koskettavat tutkimaamme aihetta hyvinkin isolta osin, joten aihetta voisi näiden eri näkökulmien osalta tutkia enemmänkin.

Lähteet

Alasuutari, P. 2019. Laadullinen tutkimus 2.0., Vastapaino.

Cantell, H. 2015. Näin rakennat monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Helsinki: PS-kustannus.

Halila, A. 1950, Kansakoulun käsityön opetus, komiteanmietintö.

Hilmola, A. 2023. Käsityön arviointitutkimus: Perusopetuksen käsityön oppimistulosten arviointi pakollisen oppimäärän päättövaiheessa keväällä 2021. Suomen ainedidaktinen Tutkimusseura.

<https://edition.fi/ainedidaktinentutkimusseura/catalog/view/kasityonarviointitutkimus/629/2137-1> luettu 13.3.2024

Hilmola, A & Autio, O. 2017. Käsityö ja asenteet - oppiaineen tulevaisuus. Ainedidaktiikka.

<https://journal.fi/ainedidaktiikka/article/view/60731/26620?acceptCookies=1> luettu 30.1.2024

Kananen, J. (2014). Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Lepistö J. 2010. Käsitöiden tekeminen ei vaadi tiettyä sukupuolta. PS-kustannus.

Lepistö, Rönkkö & Tuikkanen 2013. Monipuolinen käsityön opetus sukupuolisen tasa-arvon toteuttajana. 21.1.2024

Lepistö, J., & Lindfors, E. 2015. Käsityön kehitys oppiaineena Suomessa. 22.1.2024. Kuvio 1.

Lindfors, E., & Rönkkö, M-L. (2021) Kehittyvä käsityö haastaa opettajat, Opettajankouluttajat ja tutkijat! Ainedidaktiikka, 5, 1-2.

<https://journal.fi/ainedidaktiikka/article/view/112249/65995> Luettu 1.11.2023

Manninen, M. & Anttonen, M. (ei vuosilukua). Käsityön opetuksen oppimisjatkumo

varhaiskavatukselta yläkouluun. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/en/node/1350> luettu 1.11.2023, Kaavio 1.

Marjanen, P. 2012. Koulukäsityö vuosina 1866–2003: Kodin hyvinvointiin kasvattavista tavoitteista kohti elämänhallinnan taitoja. Turun yliopisto, Kasvatustieteiden laitos. Väitöskirja.

Opetushallitus perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 1984. 22.1.2024

Opetushallitus perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 1994. 22.1.2024

Opetushallitus perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. luettu 30.1.2024

Opetushallitus perusopetuksen e-perusteet 2014.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/vuosiluokkakokonaisuus/428780/oppiaine/530524> luettu 24.1.2024

Opetushallitus <https://www.oph.fi/en/node/1350> luettu 1.11.2023

Opetushallitus perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf luettu 1.1.2023

Pöllänen, S. (2019). Perspectives on multi-material crafts. *International Journal of Art and Design Education*, 39(1).

<https://doi.org/10.1111/jade.12263>

Pöllänen, S., Rönkkö, M-L., Salonen, A., Härkki, T., & Lindfors, E. (2021).

Monimateriaalisuus perusopetuksen käsityössä. *Ainedidaktiikka*, 5, 3–24. Kuvio 2.

<https://journal.fi/ainedidaktiikka/article/view/90017/66770> luettu 1.1.2023

Pöllänen, S., Rönkkö, M.-L., Salonen, A., Härkki, T., & Lindfors, E. (2021).

Monimateriaalisuus perusopetuksen käsityössä. Ainedidaktiikka.

<https://doi.org/10.23988/ad.90017>

Rönkkö, M-L. 2011. Käsityön monet merkitykset: Opettajankoulutuksen opiskelijoiden käsityölle antamat merkitykset ja niiden huomioon ottaminen käsityön opetuksessa. Turku: Turun yliopisto.

Simpanen, M-R. (1892/1971). Ohjeita poikain käsitöiden johtamiseen kansakouluissa. Tekstiilikäsityö, 1971.

Simpanen, M-R. (1976). Ohjeita poikain käsitöiden johtamiseen kansakouluissa. Tekninen käsityö, 1976.

Kaasinen, J., & Vartiainen, L. Tekninen Opettaja –lehti 1/2016, s.28.

Liitteet

Liite 1. Saatekirje

Hei opettaja,

Olemme Samu Suominen ja Vili Korhonen ja opiskelemme käsityökasvatusta 3. vuotta Turun yliopistossa, Rauman kampukselta. Tutkimme kandidaatin työssämme käsityötavoitteiden toteutumista 3–6 luokkien käsityön opetuksessa. Tutkimuksen tavoitteena on tutkia opettajien käsityksiä käsityötavoitteista ja saada vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten alakoulun käsityön tavoitteet toteutuvat opettajien arvioimina peruskoulun 3–6 luokilla.
2. Miten opetussuunnitelman uudistus on edistänyt tasa-arvoa käsityön opetuksessa?
3. Miten käsityötä opettavat opettajat ovat kokeneet opetussuunnitelman uudistuksen ja sen vaikutukset oppimistuloksiin.

Vastaaminen haastatteluun on vapaaehtoista ja aineisto on anonyymi. Haastattelu kestää noin 20–30 minuuttia. Tutkimuskysymykset ovat avoimia kysymyksiä ja tutkimuksen on määrä valmistua huhtikuun 2024 aikana. Halutessanne voimme lähettää tutkimuksen myös teille luettavaksi sen valmistuttua.

Vastaamme mielellämme kysymyksiinne ja meihin saa yhteyttä seuraavista osoitteista:

Samiks@utu.fi

Vpkorh@utu.fi

Kiitos osallistumisesta tutkimukseemme!

Ystävällisin terveisin Samu Suominen ja Vili Korhonen.

Liite 2. Haastattelukysymykset

1. Kuinka pitkä on työkokemuksesi?

a) 0- 5 v.   b) 6- 15 v.   c) 16- 25 v.   d) 25 v.+

2. Kuinka monessa eri koulussa olet opettanut käsitöitä?

3. Tiedätkö mitkä ovat käsityön opetussuunnitelman (2014) perusteisiin kirjatut tavoitteet?

Miten alakoulun käsityön tavoitteet toteutuvat opettajien arvioimina peruskoulun 3.-6. luokilla?

4. Kuinka usein huomaatte saavuttavanne käsityön opetuksen tavoitteet alakoulun luokilla?

5. Onko jokin tavoite, joka korostuu enemmän kuin toinen? Miksi?

6. Miten ja mitkä käsityön opetussuunnitelmaan tavoitteet mielestäsi toteutuvat opetuksessasi?

Opettajien kokemuksia opetussuunnitelman uudistuksesta 2014 ja sen vaikutuksesta oppimistuloksiin.

7.-Miten olette kokeneet opetussuunnitelman uudistuksen vaikuttaneen käsityön opetukseen?

8.-Mitä positiivisia tai haasteellisia kokemuksia olette kohdanneet tämän uudistuksen myötä?

Miten opetussuunnitelman uudistus on edistänyt tasa-arvoa käsityön opetuksessa?

9.- Miten näet, että opetussuunnitelman uudistus on edistänyt tasa-arvoa käsityön oppimisessa?

10. - Onko havaittavissa, että kaikki oppilaat hyötyvät uudistuksesta tasapuolisesti?

11. - Millä tavoin opetussuunnitelman uudistus tukee erilaisia oppimistarpeita ja taitoja?

Miten käsityötä opettavat opettajat ovat kokenet opetussuunnitelma uudistuksen?

12. - Millaisia muutoksia olette huomanneet omassa opetustyössänne opetussuunnitelman uudistuksen jälkeen ja onko uudistus vaikuttanut opetustyyliisi tai –menetelmiin.

13. - Miten olette käsitelleet mahdollisia haasteita tai esteitä, joita uudistus on tuonut esiin?

Miten kokonainen käsityöprosessi toteutuu opettajien opetuksessa?

14. Kerro omin sanoin, mitä kokonainen käsityöprosessi tarkoittaa?

15. Mitä kokonaisen käsityöprosessin vaiheita käytät opetuksessasi ja mitä et?

16. Millaisia tavoitteita asetat oppilaillesi käsityötunneilla, ja miten arvioit näiden tavoitteiden toteutumista?